

NOVÁ ZÁVĚREČNÁ ZKOUŠKA

MAGAZÍN NÁRODNÍHO PROJEKTU

www.nzz.nuov.cz

REFORMA ZÁVĚREČNÝCH ZKOUŠEK ÚSPĚŠNĚ POKRAČUJE

Nové závěrečné zkoušky by se podle představitelů ministerstva školství měly stát standardní součástí systému odborného vzdělávání. K uskutečnění tohoto záměru je potřeba, aby každý školní rok přinesl znatelný posun dopředu. Reformu závěrečných zkoušek má na starosti Národní ústav pro vzdělávání v rámci projektu financovaného ESF „Nová závěrečná zkouška“.

Tvorbě jednotných zadání pro školní rok 2010/2011 se věnovalo na 500 odborníků ze škol a z praxe, kteří připravili celkem 110 jednotných zadání pro 129 oborů vzdělání kategorie H a 25 oborů vzdělání kategorie E, v nichž se připravují zejména žáci se speciálními vzdělávacími potřebami. Přibližně tři čtvrtiny škol se rozhodly jednotné zadání využít.

Učitelé se stali editory

Tvorba témat jednotných zadání je v hlavní míře záležitostí škol, které příslušný obor vyučují, respektive zkušených učitelů odborných předmětů a odborného výcviku, kteří jsou členy tzv. autorského týmu pro příslušné zadání. Na rozdíl od minulých let, pracovali ve školním roce 2010/2011

pokračování na str.2



centrum odborné přípravy Sezimovo Ústí



MINISTR ŠKOLSTVÍ HODNOTÍ NZZ POZITIVNĚ

Sjednocení závěrečných zkoušek považují osobně za velmi významné, protože přispěje ke zvýšení kvality učebních oborů.

Když budou školy, které vyučují stejný učební obor, zkoušet své žáky podle jednotného zadání, budou mít zaměstnavatelé záruku, že absolvent opravdu ovládá své řemeslo a budou mít také k výučnímu listu větší důvěru.

To by mohlo mít zpětný vliv i na žáky, kteří v současnosti neprojevují o učební obory příliš velký zájem. Když zjistí, že budou mít po vyučení dobrou pozici na trhu práce, že je zaměstnavatelé ocení jako kvalifikované pracovníky, mohli by se častěji rozhodnout pro učební obor. Tohle všechno si zřejmě uvědomují odborníci z podniků, a proto spolupracují na nové závěrečné zkoušce.

Jsem také velmi rád, že i samy školy vyvíjejí velkou iniciativu, přidávají se k jednotným závěrečným zkouškám dobrovolně a jejich učitelé se přímo podílejí na vzniku jednotných zadání.

Josef Dobeš

Ministr školství, mládeže a tělovýchovy

NOVINKY V INFORMAČNÍM SYSTÉMU NZZ



a mnozí učitelé to kritizovali, protože se kvůli tomu v jednotných zadáních těžko orientovali. Teď budou muset autoři dodržovat

Pro další školní rok jsme připravili nový program pro vytváření jednotných zadání (Tvůrce JZZZ). V něm je sjednocena formální úprava a podoba témat. Dosud mohli autoři tuto podobu ovlivňovat

jednotná formální pravidla a celé ovládání programu bude snadnější. Chtěli bychom, aby s ním mohli pracovat i mistři.

Další novinkou je to, že bude možné, aby si školy sestavovaly své jednotné zadání na míru. Například u písemné zkoušky je v jednotném zadání 6 – 15 témat, z nich si má škola vybrat nejméně tři. Nyní je připravován systém, kdy si škola označí zvolená témata a systém jí vygeneruje zadání ve verzi pro učitele a žáky přímo na míru. Zároveň systém umožní nahradit část jednotného zadání vlastním textem,

nově je totiž dovoleno nahradit jednu pětinu tématu školní částí. Školy tak mají možnost uplatnit v jednotném zadání své konkrétní zaměření.

Změní se také testy. Ty teď dostaly jednotnou šablonu, kterou budou používat všichni autoři. Pokud bude v zadání písemné zkoušky test z uzavřených otázek, program vygeneruje variantu speciálně pro každého žáka. Generování testu bude buď v tištěné podobě nebo v podobě xml souboru, se kterým bude žák pracovat na určeném počítači a pak jej odešle učiteli, který ho počítačově vyhodnotí.

Libor Berný

REFORMA ZÁVĚREČNÝCH ZKOUŠEK ÚSPĚŠNĚ POKRAČUJE

2



na pozici editora, tj. vedoucího autorského týmu, často také ředitelé a učitelé škol. Bylo to zhruba u jedné třetiny týmů, přičemž dvě třetiny týmů vedli odborní pracovníci NÚOV.

Práce na zadání probíhají převážně elektronicky, autoři pracují ve speciální aplikaci informačního systému, která jim umožňuje souběžně zpracovávat témata a jejich náležitosti, jako jsou správná řešení, podklady pro hodnocení, doporučené vybavení pracoviště apod. Příprava jednotného zadání je relativně náročný proces, vyžaduje fundované znalce odborného obsahu vzdělání v daném oboru, kteří současně disponují IT kompetencemi a mají odpovědný přístup k týmové práci a kvalitě výstupů. Vedoucí autorských týmů musí být také zdatnými manažery, kteří práci na přípravě zadání koordinují a odpovídají za její kvalitu.

Obsah posuzují odborníci z praxe

Nejen učitelé a pracovníci NÚOV se podílejí na tvorbě jednotných zadání, významnými spolupracovníky jsou také zástupci sféry výkonu povolání, pro která jsou žáci připravováni. Prostřednictvím informačního systému nové závěrečné zkoušky mohou sledovat průběh tvorby jednotného zadání a bezprostředně sdělovat příslušnému autorskému týmu svoje připomínky a náměty. Hospodářská komora ČR, která tyto odborníky nominovala, rovněž organizovala expertní posouzení všech jednotných zadání. Šetření prokázalo, že jednotná zadání zástupcům praxe vyhovují a považují je za kvalitně zpracovaná.

Bezpečnostní opatření odrazovala

V březnu 2011 byla jednotná zadání zpřístupněna školám na webovém portálu.



COP Sezimovo Ústí

Každé zadání se tak dostalo na všechny školy, které měly ve své vzdělávací nabídce obor vzdělání, pro které bylo zadání určeno. Po jeho prostudování se vedení školy rozhodlo, jestli ho u závěrečných zkoušek využije, nebo ne. Třetí možností bylo využít je částečně, tj. jen pro jednu ze zkoušek, písemnou, praktickou nebo ústní. Podle zpětné vazby, poskytnuté školami prostřednictvím informačního systému, se pro využití jednotného zadání alespoň v jednom z vyučovaných oborů rozhodlo 76 % škol v oborech vzdělání kategorie H a 28 % v oborech kategorie E.

Ve srovnání s loňským rokem se zvýšil počet tzv. škol-oborů (tj. součet oborů vzdělání ve všech školách), ve kterých bylo zadání využito. Mnohé školy totiž významně rozšířily počet využívaných jednotných zadání a některé dokonce zavedly závěrečnou zkoušku podle jednotného zadání ve všech vyučovaných oborech.

Ačkoliv počet škol-oborů letos vzrostl, některé školy (s obory H) od využití jednotných zadání ustoupily, přestože je v předchozích letech využívaly. Víme, proč se tak stalo; školy odradila nová bezpečnostní opatření spojená s přeregistrací uživatelů. Většinou pedagogové sice tato opatření uvítali, neboť si uvědomovali, že by v případě úniku správných řešení došlo ke znehodnocení jednotného zadání a konání zkoušek by bylo vážně ohroženo. Některé školy však – věříme, že dočasně – na bezpečnostní pravidla letos nepřistoupily.

Na základě jednání s řediteli škol při Sdružení učňovských zařízení (SUZ) jsme provedli drobnou úpravu textu ve smlouvě mezi ústavem a školou a dohodli jsme se na bližší spolupráci při přípravě jednotných zadání pro rok 2011/2012.

Školy si připraví zadání na míru

Práce na jednotných zadáních pro nový školní rok jsou již v plném proudu. Budou se připravovat jednotná zadání pro 122 oborů kategorie H a 53 oborů kategorie E. Zhruba třetinu oborů vzdělání kategorie H budou tvořit nové obory vzdělání s rámcovými vzdělávacími programy. V těchto případech budeme ověřovat, jakým způsobem bude možné využít jednotná zadání dosud připravovaná pro obory stávající soustavy.

Poprvé se témata jednotných zadání budou vytvářet v novém textovém editoru, který má sjednotit formální úpravu jednotných zadání, což je ve shodě s požadavky škol.

Zkraje se zdálo, že práce v tomto editoru bude ve srovnání s běžnými textovými editory náročnější. Nakonec jsme museli dát za pravdu jeho autorům, že je „velmi osvěžující změnou a významným posunem vpřed jak v produktivitě, tak v kvalitě konečného výsledku“. Ke změně dojde i v přístupu škol do informačního systému. Jednotné zadání bude škola moci rozšířit o školní část a následně vygenerovat celé zadání závěrečné zkoušky pro školu.



Příprava jednotných zadání nekončí

Kromě uvedených novinek, které zkvalitní a ve svém důsledku zefektivní realizaci jednotných zadání, je třeba upozornit na další očekávané změny. Projekt NZZ bude ukončen k 31. 3. 2012, proto nebude možné realizovat veškeré aktivity pro podporu přípravy škol, jak tomu bylo v předchozích školních letech. Základním úkolem bude dodržet kvalitu jednotných zadání 2011/2012 a březnový termín jejich zveřejnění pro školy. Metodické semináře pro školy, na kterých byla v minulých letech jednotná zadání projednávána, se už neuskuteční, školám budou nicméně předány písemné metodické pokyny, jak při přípravě závěrečných zkoušek podle jednotných zadání postupovat.

Koncem března však pravidelný proces přípravy a uplatnění jednotných zadání nekončí. Ministerstvo školství ve spolupráci s Národním ústavem pro vzdělávání připravuje navazující projekt, který bude zajišťovat jednotná zadání pro školní roky 2012/2013 a 2013/2014. Po jeho ukončení by se měl naplnit záměr MŠMT z úvodu tohoto příspěvku a nová závěrečná zkouška by se měla stát standardní součástí systému odborného vzdělávání.

Dana Kočková, hlavní manažerka národního projektu Nová závěrečná zkouška

ŽÁCI SKLÁDALI ZKOUŠKY PODLE JEDNOTNÝCH PRAVIDEL

Závěrečné zkoušky podle jednotného zadání letos skládali žáci na třech čtvrtinách škol vyučujících obory vzdělání kategorie H. Jak nové závěrečné zkoušky probíhaly, jsme zjišťovali v SOU gastronomie a podnikání v Praze na Černém Mostě, na Střední škole Rokycany a v Integrované střední škole – Centru odborného vzdělávání v Brně.

Žákyně posledního ročníku oboru cukrář v SOU gastronomie a podnikání v Praze na Černém Mostě právě skládají praktickou závěrečnou zkoušku podle jednotného zadání. Předtím, v průběhu druhého pololetí, ještě vypracovaly samostatnou odbornou práci, v níž si ke svým cukrářským výrobkům připravily písemnou dokumentaci a při praktické zkoušce je pak vyrobily.

Barbora Klusová si zvolila dort k příležitosti Dne Země. Vloni na podzim získala první cenu na Mezinárodním dni kuchařů v Praze za dort ve tvaru klavíru inspirovaný osobností Bedřicha Smetany. Ačkoli patří k nadaným žákyním, o nástavbovém studiu neuvažuje. „Bud’ budu pracovat tady, nebo půjdu někam do ciziny,“ říká sebevědomě Bára. „A jak jsi na tom s jazyky?“ zazní ze zkušební komise. „Umím německy, průměrně,“ dodává dívka.

Další dvě žákyně si jako hlavní výrobek zvolily dort k ukončení studia. Členové komise jsou s jejich výkony spokojeni, i když odhalují i drobná záváhání. „Deniso, můžeš mi říct, proč tady máš ty myšky?“ ptá se učitelka odborných předmětů Bronislava Vykydalová, která je zároveň členkou autorského týmu pro přípravu jednotného zadání oboru cukrář. Šedí marcipánová hlodavci posazení na tabulce s nápisem „K promoci“ se jí ve spojení s tak slavnostní příležitostí nezdají moc důstojní. „Nějak se tam zatoulaly,“ zakrývá žákyně nejistotu. Kdo ví, snad měly být na dortu pro štěstí.

Floristky znají sortiment v latině

Praktickou závěrečnou zkoušku podle jednotného zadání na škole absolvovaly i žákyně oboru prodavač květin. Kromě vytvoření květinové vazby na vylosované téma, která je tradiční náplní praktické zkoušky, je čekal nový úkol – poznávání



květinového sortimentu, s nímž budou na prodejně denně pracovat. Ověřována přitom byla i znalost odborných názvů květin, která je ve floristické profesi nezbytná. „Není to pro ně snadné, ale všechny to

nakonec zvládly dobře,“ chválí své svěřenkyň učitelka odborných předmětů Naděžda Fúsková.



Zároveň dodává, že pro žáky oboru prodavač květin jsou těžké hlavně písemné části nových závěrečných zkoušek. Obšahují totiž i otázky týkající se estetických principů květinové vazby. „Děti potřebují znát hlavně řemeslo. Teorie, kterou nemohou použít v praxi, je pro ně zbytečně náročná. Naopak důležitá je znalost sortimentu,“ uzavírá Naděžda Fúsková.

Praktické zkoušky v technických oborech

Na Integrované střední škole v Brně skládají nové závěrečné zkoušky žáci učebních oborů obráběč kovů, elektromechanik pro zařízení a přístroje a puškař. Obor puškař má na škole dlouholetou tradici, vyučuje se od roku 1931, kdy byla škola založena jako první tovární učňovská škola v republice.

Kromě jednotného zadání využívají na ISS v Brně u oborů obráběč kovů a elektromechanik pro zařízení a přístroje i školní část, v níž žáky čekají další úkoly. „Podle jednotného zadání dostanou obráběči program od mistra a dělají jen korekce. Ve školní části si ale program na součástku vytvoří sami,“ vysvětluje zástupce ředitele pro praktické vyučování Jindřich Felkel. Praktická zkouška trvá dva dny, jeden den se žáci věnují úkolu

z jednotného zadání, druhý den školní části. V době, kdy zadání závěrečných zkoušek připravovala sama škola, byla ovšem praktická zkouška třídní, což poskytovalo více prostoru k ověření praktických dovedností žáků. Vyučující by proto i v jednotném zadání uvítali třídní zkoušku.

Josef Horký, vedoucí učitel odborného strojírenského výcviku na ISS v Brně, poukazuje na to, že nová závěrečná zkouška je pro školy velmi náročná na technické vybavení a ne všechny ji proto mohou provádět. „Zadání zkoušek je dobré sjednotit, ale školám by se měly dát pravomoce, aby mohly zadání přizpůsobit svým potřebám,“ zdůrazňuje Josef Horký.

Nejdůležitější je, co žáci opravdu umí

Zájem o nástavbové studium je mezi žáky ISS v Brně veliký, devět z deseti absolventů oboru obráběč kovů chce získat maturitu. „Zůstávám na škole, půjdu na další studium,“ potvrzuje žák posledního ročníku Karel Perner. Jeho spolužák Jakub naopak směřuje do praxe. „Potřebuju jít pracovat. Tak za dva roky bych chtěl zkusit dělat nastavbu dálkově,“ říká Jakub a dodává, že by rád pracoval v oboru jako operátor CNC strojů.

Jak na nové závěrečné zkoušky pohlíží zaměstnavatelé, vědí o nich a přisuzují jim větší váhu? Na Střední škole Rokycany zvou k závěrečným zkouškám zástupce z praxe, kteří tak o nich získávají povědomí. Přestože nové závěrečné zkoušky přispívají ke sjednocení kvality učňů a k objektivnějšímu posouzení jejich znalostí a dovedností, samy o sobě firmy příliš nezajímají. „Pro zaměstnavatele je nejdůležitější, co člověk umí. Nezáleží jim tolik na tom, jestli je zadání zkoušek jednotné, nebo ne,“ vysvětluje Josef Horký.

Text a foto Alena Nová

TVORBA ZADÁNÍ JE PRO UČITELE VĚCÍ PRESTIŽE

O tvorbě jednotných zadání závěrečné zkoušky s editorkou JZZZ v gastronomických oborech Taťanou Vencovskou

Která etapa tvorby jednotného zadání je nejnáročnější?

Nejnáročnější je vkládání vlastního zadání do informačního systému, kde se text zároveň upravuje a formátuje podle přesně daných požadavků. Práce v editoru je pro učitele složitá, nejsou s ní moc ztotožnění. Jako editorka zodpovídám za výslednou podobu jednotného zadání, všechny chyby tedy po autorech opravuji, což je časově velmi náročné. Samotná tvorba obsahu jednotného zadání je také obtížná práce, ale zároveň je to pro nás ta nejzábavnější část.

Jakým způsobem vybíráte zástupce škol do autorského týmu pro tvorbu jednotného zadání?

Na základě sledování práce škol a kontaktu s nimi. Školy oslovujeme podle zpětné vazby na jednotná zadání v dotaz-



ních a také podle spontánních reakcí – vybíráme školy, které se k zadání aktivně vyjadřují, ptají se.

Školy v autorském týmu každý rok částečně obměňujeme, abychom získávali nové podněty a mohli zadání přizpůsobit potřebám různých škol.

Jak reagují učitelé, když je oslovíte s tím, aby se podíleli na tvorbě jednotného zadání?

Většinou vstřícně. Chápu to jako svoji příležitost, je pro ně důležité, že se mohou aktivně zapojit do procesu tvorby zadání závěrečných zkoušek. Je to pro ně práce

navíc, která je sice zatěžuje, ale nejspíše to chápou i jako prestižní záležitost. Nevěnují se tomu primárně kvůli odměně, ale proto, že mají zájem o svoji práci.

Daří se při tvorbě jednotných zadání sjednotit představy učitelů a odborníků z praxe?

Spolupráce s odborníky z praxe je v našem případě velmi dobrá. Odborníci delegovaní Hospodářskou komorou ČR se účastní tvorby jednotných zadání již v počáteční fázi, zapojují se do diskuse a k obsahu se vyjadřují hned při navrhování jednotlivých témat. Mohou tedy ihned říct – tohle téma do zadání nedávejte, neodpovídá současné praxi. Tento způsob spolupráce je mnohem efektivnější, než když se nejprve vytvoří celé zadání a až poté se předá odborníkům z praxe, aby vyjádřili své připomínky.

Ptala se Alena Nová

ZAMĚSTNAVATELŮM OBSAH ZKOUŠEK VYHOVUJE

Jednotná zadání závěrečné zkoušky vytvořená pro školní rok 2010/11 ohodnotili odborníci z praxe ve většině případů velmi pozitivně. Zároveň připomněli nezbytnost pravidelné aktualizace zadání vzhledem k vývoji jednotlivých oborů.

U devíti z deseti jednotných zadání odborníci z praxe potvrdili, že jejich celkové pojetí a obsah odpovídají požadavkům na výkon příslušného povolání. Někteří experti navíc konstatovali, že se kvalita

technologí a materiálů, aktualizaci oborových právních předpisů, doplnění otázek z oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, z ekonomiky a podnikání.

Orientace žáků ve světě práce je nezbytná

Velmi kladně hodnotili experti zařazení otázek z Obecného přehledu ze světa práce, řada z nich dokonce doporučila věnovat těmto otázkám větší prostor. Při hodnocení písemné zkoušky odborníci navrhli například zařazení dalších obsahových okruhů, upozornili na nevyrovnanost náročnosti některých témat a encyklopedičnost určitých otázek. Někteří experti poukázali na to, že vzhledem k časové náročnosti odpovídání na otevřené otázky a nižším vyjadřovacím schopnostem žáků by bylo vhodnější organizovat písemnou zkoušku formou testu. V současné době jsou testy součástí přibližně poloviny jednotných zadání.

Samostatná odborná práce (SOP) byla ve školním roce 2010/11 začleněna do deseti jednotných zadání a odborníci z praxe ji považují za přínos. „Experti hodnotili kladně zejména to, že se prostřednictvím SOP žáci naučí prezentovat vlastní práci, zdůvodnit a obhájit zvolené řešení či vytvořit písemnou dokumentaci,“ říká Věra Vašáková z NÚV, která názory expertů vyhodnocovala.

Nejdůležitější je kvalita výuky

Náročnost témat odborníci hodnotili jako postačující potřebám praxe, výjimečně se objevovaly názory, že by některé otázky a úkoly mohly být náročnější. „Pro některé školy bude úroveň příliš nízká, ale budou i školy, kde bude tato úroveň značně



ilustrační foto

vysoká. Snižování kvality jednotných zadání ale není řešení. Je nutné motivovat školy k tomu, aby zvýšily úroveň výuky a tím zvýšily uplatnitelnost žáků na pracovním trhu,“ zdůraznil odborník z praxe Pavel Žatečka.

A bude mít hodnocení zaměstnavatelů nějaký praktický dopad? „Stanoviska expertů budou dále autorské týmy využívat při tvorbě jednotných zadání pro příští školní rok. Kromě toho budou jejich poznatky využity při zpracování metodických materiálů,“ potvrdila Věra Vašáková.

Alena Nová



ilustrační foto

jednotných zadání oproti minulému období zvýšila. „Letošní úpravy posunuly již šesté zadání ve všech částech závěrečné zkoušky jak obsahově, tak zpracováním vpřed,“ uvedl Vratislav Kšica u oboru vzdělání Automechanik.

Podle odborníků z praxe tři čtvrtiny jednotných zadání zcela vyhovují aktuálním požadavkům praxe, u zbyvajících doporučili například zařazení dalších nových

Nová závěrečná zkouška

Magazín národního projektu MŠMT, který má na starosti NÚV, spolufinancuje ho Evropský sociální fond a státní rozpočet ČR.

Vychází jako samostatná příloha bulletinu Odborné vzdělávání

Vydavatel: NÚV, Weilova 1271/6, Praha 10
Redakce: Zoja Franklová; Alena Nová